

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ที่มาและความสำคัญของปัญหา

ภายใต้โครงการความร่วมมือทางเศรษฐกิจที่เรียกว่า “โครงการสี่เหลี่ยมเศรษฐกิจ” ของสี่ประเทศ ซึ่งประกอบด้วยสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว (สปป. ลาว) พม่า จีนตอนใต้ และไทย อาจเป็นผลดีต่อการพัฒนาเศรษฐกิจทางภาคเหนือของประเทศไทย 3 ด้าน ดังต่อไปนี้

1) เป็นฐานการผลิตทางด้านอุตสาหกรรมที่เชื่อมโยงสู่ประเทศจีนตอนใต้ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว และพม่า โดยนำวัตถุดิบจากกลุ่มประเทศอินโดจีน และจีนตอนใต้มาผลิตสินค้าอุตสาหกรรมเพื่อการส่งออกสู่ตลาดโลก จะทำให้จังหวัดเชียงใหม่ และลำพูน กลายเป็นศูนย์กลางอุตสาหกรรมการผลิต วิศวกรรม และอุตสาหกรรมบริการ เพื่อการส่งออกที่เชื่อมโยงกับกรุงเทพมหานคร ตลอดจนประเทศเพื่อนบ้าน

2) เป็นประตูการค้าการลงทุนสู่จีนตอนใต้และอินโดจีน โดยมีจังหวัดเชียงรายและน่านเป็นประตูหน้าด่าน

3) เป็นศูนย์กลางการท่องเที่ยวในภูมิภาคนี้ โดยมีจังหวัดเชียงใหม่เป็นศูนย์กลาง (ธนาคารแห่งประเทศไทย, 2536)

จะเห็นได้ว่าภายใต้โครงการร่วมมือทางเศรษฐกิจดังกล่าว จังหวัดน่านนับได้ว่าเป็นประตูการค้าสู่อินโดจีนจังหวัดหนึ่ง เพราะมีพื้นที่ชายแดนติดกับประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว เป็นระยะทาง 277 กิโลเมตร จังหวัดน่านจึงมีศักยภาพและโอกาสสูงมาก จากการค้าชายแดน การลงทุน และการท่องเที่ยวกับ สปป. ลาว ขณะนี้จังหวัดน่านได้เปิดจุดผ่านแดนไทย-ลาว แล้ว 3 จุด เป็นจุดผ่านแดนถาวรที่บ้านห้วยโก๋น อำเภอเฉลิมพระเกียรติ และจุดผ่านแดนชั่วคราวที่บ้านใหม่ชายแดน ตำบลชนแดน กิ่งอำเภอสองแคว และที่บ้านห้วยสะแดง ตำบลงอบ อำเภอทุ่งช้าง เพื่อค้าขายกับเขตเชียงฮ่อนหงสาของ สปป. ลาว จังหวัดน่านจะได้รับประโยชน์มหาศาลจากจุดผ่านแดนถาวรบ้านห้วยโก๋น เพราะเป็นจุดผ่านแดนถาวรมีการซื้อขายสินค้ากันโดยตลอดทุกวัน สินค้าส่วนใหญ่เป็นสินค้าอุปโภคบริโภค และด่านห้วยโก๋นยังเป็นจุดผ่านไปยังหลวงพระบางซึ่งเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่น่าสนใจมาก ดังนั้นในปัจจุบันและอนาคตอันใกล้ จังหวัดน่านจะไม่เป็นเมืองปิดเช่นอดีตอีกต่อไป แต่จะเป็นเมืองที่เปิดสู่ประเทศลาวและประเทศในเขตสี่เหลี่ยมเศรษฐกิจอื่น ๆ เช่น จีนตอนใต้ โดยผ่านทางด่านห้วยโก๋น

ด้านการลงทุน ปัจจุบันมีบริษัทไทย-ลาว ลิกไนท์ ผู้ได้รับสัมปทาน 50 ปี จาก สปป. ลาว ในการเข้าไปทำเหมืองลิกไนท์ที่ฝั่งประเทศลาว มีการสร้างทางทั้งฝ่ายไทยและฝ่ายลาวจากเมืองหงสามายัง

บ้านห้วยโก๋นเพื่อใช้เป็นเส้นทางลำเลียงแร่ลิกไนท์ของบริษัท ไทย-ลาวลิกไนท์ ด้านถาวรห้วยโก๋น ทำให้ไทยได้รับประโยชน์มหาศาลจากการนำเข้าวัตถุดิบ การส่งออกสินค้าอุปโภคบริโภคและการส่งเสริมการท่องเที่ยวชายแดนด้านจังหวัดน่าน

บริษัทไทย-ลาว ลิกไนท์ ได้รับสัมปทานที่บริเวณเมืองหงสาคิดเป็นพื้นที่ประมาณ 60 ตารางกิโลเมตร มีปริมาณลิกไนท์สำรอง 50 ล้านตัน และมีดินบอเคลย์ทั้งที่เหมืองและบริเวณใกล้เคียงปริมาณมากเป็นผลพลอยได้ (by product) ซึ่งนำมาใช้ในอุตสาหกรรมเซรามิกได้ นอกจากนี้ยังมีโครงการตั้งโรงงานผลิตกระแสไฟฟ้าพลังความร้อนจากถ่านหินเพื่อขายให้กับรัฐบาลไทยปีละ 600 เมกกะวัตต์

ดังนั้น การเข้าไปลงทุนทำเหมืองแร่ลิกไนท์ ของบริษัทไทย-ลาว ลิกไนท์ ในเขตเชียงฮ่อน-หงสา ของ สปป. ลาว ซึ่งมีเขตติดต่อกับบ้านห้วยโก๋น อำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดน่าน อำนวนประโยชน์ทางเศรษฐกิจแก่จังหวัดน่าน เขตเชียงฮ่อน-หงสาของ สปป. ลาว และประเทศไทยอย่างมหาศาล

ด้านการท่องเที่ยว สามารถเดินทางผ่านด่านห้วยโก๋นเพื่อไปยังเมืองหลวงพระบางและเวียงจันทน์ ของ สปป. ลาว และไปยังเมืองคุนหมิงของจีน โดยมีเส้นทาง จีน-ลาว-ไทย คือ เมืองสิบสองปันนา (อำเภอเหม็งลา) เข้า สปป. ลาวที่บ่อหานผ่านบ่อเต็น แขวงอุดมไชย ปากแบ่ง เมืองเงิน และเข้าไทยที่บ้านห้วยโก๋น จังหวัดน่าน รวมระยะทางประมาณ 300 กิโลเมตร

จะเห็นได้ว่าเส้นทางท่องเที่ยวทำให้นักท่องเที่ยวสามารถเดินทางไปเที่ยวเมืองสำคัญ ๆ ของ สปป. ลาว ได้เช่น เมืองหลวงพระบาง ตลอดจนถึงเมืองสิบสองปันนาของจีน ซึ่งมีแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ และวัฒนธรรมที่สวยงามเป็นที่ดึงดูดใจของนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศ

ตัวจังหวัดน่านเองก็อุดมไปด้วยทรัพยากรการท่องเที่ยวประเภทประวัติศาสตร์ โบราณสถาน อยู่ภายในรอบบริเวณตัวเมือง และทรัพยากรการท่องเที่ยวประเภทธรรมชาติกระจายทั่วไปในเขตพื้นที่ทางตอนเหนือและตอนใต้ของจังหวัด แหล่งท่องเที่ยวดังกล่าวมานี้ ล้วนเป็นที่สนใจของนักท่องเที่ยวของไทยและต่างประเทศทั้งสิ้น และสามารถปรับปรุงและพัฒนาเพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยวให้รู้จักและมาเที่ยวจังหวัดน่านมากขึ้น ทั้งนี้เพราะ

1) สภาพทางภูมิศาสตร์ของน่านที่มีลักษณะเป็นเมืองภูเขา มีพื้นที่โดยทั่วไปเป็นลอนคลื่น สิ่งแวดล้อมธรรมชาติไม่ว่าจะเป็นป่าไม้ ลำธาร น้ำตก ภูเขา ยังอยู่ในสภาพค่อนข้างสมบูรณ์ ทำให้จังหวัดน่าน มีศักยภาพที่จะเป็นเมืองรีสอร์ท (resort town) ที่จะดึงดูดนักท่องเที่ยวและคนเมืองหลวงที่แสวงหาความสงบให้มาเยี่ยมเยือนจังหวัดน่านมากขึ้นในอนาคต

2) สภาพทางภูมิศาสตร์ของชายแดนห้วยโก๋น-น้ำเงิน จังหวัดน่าน กับเขตเมืองเชียงฮ่อน-หงสา ของ สปป. ลาว มีป่าไม้ ลำธาร ภูเขา ที่สวยงามมาก มีศักยภาพที่จะเป็นแหล่งท่องเที่ยวชายแดน และต่อไปยังหลวงพระบางของ สปป. ลาว ได้

ดังนั้น จึงเป็นที่สนใจของผู้ศึกษาที่จะทำการศึกษาเรื่องการค้าชายแดน การค้า การลงทุน และการท่องเที่ยวของน่าน ซึ่งมีศักยภาพและโอกาสสูงที่จะช่วยพัฒนาเศรษฐกิจของน่านให้ทัดเทียม จังหวัดอื่น ๆ ในภาคเหนือตอนบนในอนาคตต่อไป

1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจ ได้แก่ ผลกระทบด้านการค้า การลงทุน และการท่องเที่ยว ภายหลังจากเปิดด่านการค้าถาวร ไทย-ลาว ที่ห้วยโก๋น จังหวัดน่าน กับประเทศ สปป. ลาว

1.3 ระเบียบวิธีวิจัย

1.3.1 วิธีการวิจัย

ข้อมูลที่ใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้เป็นข้อมูลทุติยภูมิ ได้แก่ ข้อมูลพื้นฐานของจังหวัดน่าน ด้านการบริการสาธารณสุข/สาธารณสุขการ รวมทั้งข้อมูลด้านสภาพเศรษฐกิจ การค้า การลงทุน และการท่องเที่ยวของจังหวัด ซึ่งรวบรวมได้จากเอกสารสิ่งพิมพ์ที่อยู่ในรูปของรายงานทางราชการ หนังสือวารสาร จุลสาร รวมทั้งสมุดสถิติจังหวัด และรายงานสถิติของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการศึกษานี้

1.3.2 ขอบเขตของการวิจัย

1) พื้นที่และประชากร

การวิจัยครั้งนี้จำกัดขอบเขตการวิจัยเฉพาะพื้นที่ด่านบ้านห้วยโก๋น อำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดน่าน

เนื่องจากจังหวัดน่าน ได้เปิดจุดผ่านแดนไทย-ลาว รวม 3 จุด เป็นจุดผ่านแดนถาวร 1 จุด ที่บ้านห้วยโก๋น อำเภอเฉลิมพระเกียรติ และจุดผ่านแดนชั่วคราว 2 จุด ที่บ้านใหม่ชายแดน ตำบลชนแดน อำเภอสองแคว และที่บ้านห้วยสะแดง ตำบลงอบ อำเภอทุ่งช้าง เพื่อเป็นช่องทางค้าขายกับ สปป. ลาว การเปิดจุดผ่านแดนถาวรบ้านห้วยโก๋น ได้ส่งผลกระทบด้านเศรษฐกิจการค้า การลงทุน และการท่องเที่ยวของจังหวัดน่านทั้งโดยตรงและโดยอ้อมมากกว่าเมื่อเทียบกับจุดผ่านแดนชั่วคราวอีก 2 จุด ดังนั้น ผู้ศึกษาจึงเลือกศึกษาวิจัยจุดผ่านแดนบ้านห้วยโก๋น

สำหรับประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ประกอบด้วย 3 กลุ่ม ได้แก่

1) ภาคเอกชน ได้แก่ กลุ่มผู้ประกอบการค้าระหว่างชายแดน ผู้ประกอบการด้านบริการต่าง ๆ อาทิ โรงแรม รีสอร์ท บริษัทนำเที่ยว และประชาชนทั่วไปในพื้นที่จังหวัดน่าน

2) ภาครัฐ ได้แก่ หน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้องด้านการค้าชายแดนและการลงทุน อาทิ พาณิชย์จังหวัด อุตสาหกรรมจังหวัด สรรพากรจังหวัด และหอการค้าจังหวัดน่าน เป็นต้น

2) ขอบเขตของเนื้อหา

การวิจัยนี้ได้กำหนดขอบเขตเนื้อหาการวิจัยให้ครอบคลุมถึงผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจจากการเปิดด่านถาวรชายแดนไทย-ลาว ที่ด่านห้วยโก๋น ที่มีต่อการค้า การลงทุน และการท่องเที่ยว ของจังหวัดน่าน และแสดงให้เห็นว่าผลกระทบนั้น ๆ มีมากหรือน้อยเพียงใดภายหลังเปิดชายแดนการค้าถาวรระหว่างไทย-ลาว

1.3.3 การวิเคราะห์ข้อมูล

ข้อมูลจะถูกวิเคราะห์ และนำเสนอด้วยสถิติเชิงพรรณนา ในรูปของการแจกแจงความถี่ (frequency) การหาค่าร้อยละ (percentage)

1.4 นิยามศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย

ผลกระทบทางเศรษฐกิจ หมายถึง ผลลัพธ์หรือสภาพเศรษฐกิจของจังหวัดน่าน ที่เกิดขึ้นหลังจากที่รัฐบาลประกาศเปิดจุดผ่านแดนถาวรบ้านห้วยโก๋น ซึ่งผลกระทบดังกล่าวมีทั้งด้านดีและไม่ดี จำแนกเป็น 3 ด้าน ได้แก่ ผลกระทบด้านการค้า การลงทุน และการท่องเที่ยว

การค้าชายแดน หมายถึง การติดต่อซื้อ-ขายหรือแลกเปลี่ยนสินค้าประเภทต่าง ๆ ระหว่างผู้ประกอบการชายแดนไทยและลาว รวมถึงการส่งออกสินค้า การนำเข้าสินค้าระหว่างประเทศไทยและสปป. ลาว ตามแนวชายแดนจังหวัดน่าน และบริเวณจุดผ่านแดนถาวรไทย-ลาว บ้านห้วยโก๋น ทั้งที่กระทำอย่างเปิดเผย ถูกต้องตามกฎหมาย และที่ลักลอบกระทำอย่างผิดกฎหมาย

เมืองหน้าด่านการค้า/ประตูการค้า/เมืองการค้าชายแดนและเมืองท่องเที่ยว หมายถึง เมืองที่ตั้งอยู่บริเวณชายแดนของประเทศไทยและมีแนวชายแดนติดต่อกับประเทศเพื่อนบ้านข้างเคียง เช่น บ้านห้วยโก๋น อำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดน่าน ซึ่งมีศักยภาพด้านเป็นศูนย์กลางติดต่อทางการค้า การลงทุนกับประเทศเพื่อนบ้าน เนื่องจากมีจุดผ่านแดนและด่านศุลกากร เป็นช่องทางการคมนาคมและทำพิธีการเพื่อติดต่อการค้าและลำเลียงสินค้าเข้า-ออกผ่านแดน นอกจากนี้ยังมีแหล่งท่องเที่ยวประเภทต่าง ๆ ตลอดจนสภาพภูมิประเทศและธรรมชาติที่สวยงามเป็นที่ดึงดูดให้นักท่องเที่ยวมาเที่ยวชม สามารถพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญต่อไปได้

เมืองปิด ประการแรก หมายถึง เมืองที่ได้ติดต่อทางการค้ากับจังหวัดหรือเมืองอื่น ๆ ในประเทศเพื่อนบ้านใกล้เคียง เนื่องจากไม่มีแนวพรมแดนติดต่อกัน หรือ ถ้ามีแนวพรมแดนติดต่อกันแต่ไม่มีการประกาศเปิดจุดผ่านแดน จึงทำให้การค้า การลงทุนต่าง ๆ จำกัดอยู่เฉพาะในเมืองนั้นเท่านั้น อีกประการหนึ่ง หมายถึง เมืองที่มีลักษณะทางกายภาพอยู่ในบริเวณที่ปิดล้อมด้วยภูเขา มีเส้นทางคมนาคมที่เชื่อมโยงไปยังจังหวัดใกล้เคียงเพียงไม่กี่เส้นทาง

ผู้ประกอบการ หมายถึง พ่อค้าประชาชนผู้ประกอบการค้า การลงทุน และการบริการสาขาต่าง ๆ ในบริเวณอำเภอเฉลิมพระเกียรติ (จุดผ่านแดนถาวรไทย-ลาว ที่บ้านห้วยโก๋น) จังหวัดน่าน และในพื้นที่อื่น ๆ ของจังหวัดน่าน

นักท่องเที่ยว หมายถึง ผู้เข้ามาท่องเที่ยวหรือมาเยี่ยมเยือนและพักค้างคืนอยู่ในจังหวัดน่าน ในช่วงเวลาใดเวลาหนึ่งแต่มิได้มีที่พักอาศัยในจังหวัดน่านเป็นการถาวร

นักท่องเที่ยว หมายถึง ผู้เข้ามาท่องเที่ยวหรือมาเยี่ยมเยือนหรือแวะพักเพื่อผ่านไป โดยมีได้พักค้างคืนอยู่ในจังหวัดน่าน

1.5 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทำให้ทราบถึงผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจ การค้า การลงทุน และการท่องเที่ยว ภาย หลังเปิดชายแดนการค้าถาวรระหว่าง ไทย-ลาว
2. เพื่อนำผลการศึกษาไปใช้ประโยชน์ในการพัฒนาการดำเนินธุรกิจต่าง ๆ ที่อาจเป็นไปได้ เพื่อพัฒนาเศรษฐกิจของจังหวัดน่านต่อไป